

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

אור

ויקהל

המלך

הרוגע והשלוה שבתוך סערת החיים.

שמות ויקהל פרק לה (א) ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה יקוק לעשות אתם: (ב) ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון ליקוק כל העשה בו מלאכה יומת: (ג) לא תבערו אש בכל משבתיתכם ביום השבת: וכן בפרשת משפטים פרק כג (יב) ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת למען ינוח שורך וחמורך וינפש בראמתך והגר: וכן בפרשת כי תשא פרק לא (טו) ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קדש ליקוק כל העשה מלאכה ביום השבת מות יומת: (טז) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם:

שאלות:

א { שואל האברבנאל מדוע בפרשת כי תשא ויקהל כאשר התורה מדברת על בניית המשכן חוזרת ומזהירה על שמירת השבת? ב { לכאורה מן הראוי היה לומר ששת ימים תעשה מלאכה בניקוד קמץ ולא תעשה מלאכה בניקוד צרי וכי המלאכה נעשית מאליה? ג { ועוד שאל האברבנאל פרשת כי תשא למה בכל מקום שזכרה מצות השבת נאמר ששת ימים תעשה מלאכה ששת ימים תעבוד? ד { עוד שואל האברבנאל פרשת כי תשא מדוע התורה כופלת את האזהרה על שבת, כי הנה אמר אך את שבתותי תשמורו וגוי. וחוזר לומר שנית ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם מחלליה מות יומת כל העושה בו מלאכה וגוי. ואמר שלישית ששת ימים תעשה מלאכה כל העושה מלאכה ביום השבת וגוי. ואמר רביעית ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת וגוי כי ששת ימים. וכן שמעתי מרבה של העיר נהריה הרב מטייליס שליט"א שהביא בשם הרב פרנק ז"ל רבה של תל אביב:

הטועים בחייהם:

רבים וטובים לצערנו לא זכו לחזות בנועם השם ולטעום טעמה של שבת מהיא ולכן קמים ומתקוממים נגד השבת, ורואים בכך כפייה דתית ולא ניתן להם חופש הפעולה, בהיות ומחשבת האדם מן השורה נראה בעינינו כי בעצם התורה אוסרת הכל בשבת ומגבילתו בפעולותיו בשבת עדי מונעת ממנו את העונג שיכל להפיק מאותו יום חופש שיש לו, אולם לו חכמו ישכילו זאת כי זו מתנה שהיית למלך מלכי המלכים בבית גנזיו ונתנה אך ורק לישראל בניו אהוביו, ואילו זר השומר שבת חייב מיתה שמשמש בשרביטו של מלך, וכאשר נעמיק להבין את גודל המתנה של השבת נשכיל להבין עד כמה הבורא והיוצר את האדם יודע את הטוב ביותר שיכול להיות לו ולבני משפחתו מיום השבת, עד שבלעדי השבת חייו וחי בני משפחתו אינם חיים ולא ראו אור רוגע ושלוח ועונג מימיהם, ועל כך נאמר כי עונג השבת מעין עולם הבא, ואף גם זאת היא מקור הברכה וההצלחה של האדם בחייו ועסקיו, ורבים אשר התחכמו לפגוע ביום השבת והתמוטטו כל עסקיהם כמגדל קלפים למרות כל החוסן שהיה נראה להם שאין מי שיכול לפגוע בעוצמתם, ולדוגמה הקו אופ עם כל רשתות שיווק המזון מהגדולות בארץ אך עקשנותו למרות קריאת כל גדולי ישראל שלא לחלל את השבת לא נשמעו דבריהם והשבת תבעה את עלבונה והכל התמוטט. ואין הדברים אמורים רק למחללי שבת אלא כל שאינו שומר שבת כהלכתו מאבד כל ערכה של השבת וכבר הביא המ"ב בהקדמתו דברי היערות דבש שכל מי שאינו בקי בהלכות שבת גם אם ישב על מיטתו כל היום ודאי חילל שבת, ולכן זהירות השבת תלויה ועומדת בסולם הערכים שאדם מציב לעצמו. זאת ועוד כבר מסופר על רב ישראל מסלנט אשר היה לו כולל של גדולי תורה בקובנא ושמע פעם שיש חילול שבת בסביבת העיר הלך ודיבר דברי כיבושין על חילול שבת בפני גדולי תלמידיו, לאחר שגמר ניגשו אליו בשאלה וכי אנו חשודים בחילול שבת, והשיבם שאם יש מחללי שבת בסביבת העיר סימן שיש רפיון אצלכם בהלכות שבת.

מנוחת השבת גדולה מבניין השראת השכינה:

לזאת כתב האברבנאל לבאר כי לזאת כותבת לנו התורה שמירת השבת בתוך ציוי בניית המשכן בכדי שנבין ונפנים את גודל מעלת השבת, שאפילו בזמן בניית המשכן בכדי שהקב"ה ישרה את שכינתו בנינו שאין ספק בגודל החשיבות והצורך שבדבר, ובפרט אחרי חטא העגל שכביכול נסלקה שכינה מבניהם, למרות זאת התורה מצוה לא לחלל את השבת למרות שיתעכב בניית המשכן, כי מעלת השבת גדולה אפילו מבניית מקום השראת השכינה.

מדוע חזר שלושה פעמים ללמדנו שבת מעין עוה"ב:

והוסיף על כך הרב פרנקל זצ"ל לבאר כי בני"י לאחר שראו את משה רבנו עלה לשמים שלוש פעמים וחזר אליהם דבר שלא נעשה ולא שייך אצל שום נברא בודאי הם הסתקרנו לדעת מה הולך בשמים כיון שהאדם רק עולה לשם ואינו יורד בחזרה כך שאי אפשר לדעת מה מתחולל בשמים, למשל היום עולים לחלל כמה מסקרן לראות מה הם ראו ומה יש שמה ק"ו בשמים, והנה משה רבנו מכנס את בני ישראל ואומר להם אם רוצים לדעת מה הולך בשמים ומה עשיתי שם במשך מאה עשרים יום, תשמרו את השבת שהוא מעין עוה"ב ועי"ז תדעו מהו התענוג של עוה"ב ולכן חוזר ומששן להם על שמירת שבת שהיא מקור הברכה.

שבת יותר מעוה"ב:

יש להוסיף שמבואר במסכת כתובות דף קג ע"א ת"ר בשעת פטירתו של רבי, אמר לבני אני צריך, נכנסו בניו אצלו. אמר להם הזהרו בכבוד אמכם, נר יהא דלוק במקומו, שולחן יהא ערוך במקומו, מטה תהא מוצעת במקומה, וכו' נר

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

יהא דלוק במקומו, שולחן יהא ערוך במקומו, מטה תהא מוצעת במקומה. מאי טעמא? כל בי שמי הוה אתי לביתיה, הוהא בי שמשא אתאי שבבתא קא קריה אבבא, אמרה אמתיה שתיקו, דרבי יתיב כיון דשמע שוב לא אתא, שלא להוציא לעז על צדיקים הראשונים. **ופרש"י שם וז"ל** נר יהא דלוק במקומו אצל השולחן כמו בחיי דכל ע"ש היה בא לביתו משנפטר כדלקמן. בי שמי ערב שבת שלא להוציא לעז כו' לומר לא צדיקים היו שלא היה להן רשות לבא לביתם כמו רבי.

שאלה על המעשה עם רבי יהודה הנשיא:

ושאל מעלת ידידנו הרה"צ אלעזר בן דוד שליט"א כיצד אפ"ל שבזה הוא מוציא לע"ז על הצדיקים שאינם באים לעוה"ז והרי הן נמצאים תחת כנפי השכינה ונהנים מזיו השכינה ומה יכול להיות יותר גדול מזה ואדרבא לרדת לעוה"ז ולהפסיד את ההנאה מזיו השכינה זה הרבה פחות! **התשובה:** אלא מכאן מוכח עד כמה מעלת שמירת השבת בעוה"ז יותר מעוה"ב ולכן יש בזה לע"ז על הצדיקים שאינן יכולים לזכות לזה, ולענ"ד יש להוסיף למרות שבמתים חופשי ואין לו בזה שום מצווה שיש עליה שחר, אך מכל מקום עצם עשיית רצון השי"ת הוא מעלה גדולה יותר מהנאת עוה"ב אחרת רבי לא היה מוותר על זה לטובת זה.

דווקא השביתה המוחלטת היא העונג:

ולכן דווקא אותה שביתה מוחלטת מכל מלאכה כמבואר בתורה ובי"ט השביעי תשבת למען ינחם שורך וְחֹמֶרְךָ וְיִנְפֹשׂ בְּךָ אֶמְתֶּךָ וְהָגֵר: היא שנותנת את הרוגע והשלווה בנפשו של האדם וחש בחוש ברור את עונג השבת, מאחר ומטבעו של אדם לפעול ולעשות הרי ברגע שיש היתר לפעול כבר לא יזכה לאותו אושר תענוג ושמחה הוא ובני ביתו, בהיותו מנצל זמנו ועוסק להשלים צרכיו כך שאין לו את האפשרות ליהנות מהשבת ולא לשבת בחיק משפחתו וכמו כן כל בני ביתו כל אחד יעסוק במלאכתו והתוצאה הרת אסון כי אין יום המחבר את המשפחה ולא את בני ביתו אלא השבת, והמחזה שיראה בבית כזה יהיה שכל אחד נמצא בעיסוקו אחד בבגדי ספורט ואחד בבגדי עבודה ואחד בבגדי שינה וכן על זה הדרך, לעומת משפחה השומרת שבת כאשר יושבים סביב שולחן שבת וסועדים יחד בתבשילים מיוחדים ולבושים כבני מלכים ומתענגים בתענוגים כל אחד כפי הערב לחיכו ושרים מניגוני השבת ואף המוסיפים לכך דבר תורה על הפרשה, הרי אין שמחה והנאה גדולה מזו לכל בני ביתו ומשפחתו. ועל כך נאמר טעמו וראו כי טוב כי זה מעין עוה"ב.

ביאור האור החיים מדוע כתוב תעשה בצירי שהשבת מקור הברכה:

זאת ועוד כתב ה"אור החיים" הקדוש לבאר הטעם שהזכירה התורה עשיית מלאכת ימי החול, ואף בניקוד צירי, לומר לך אדם שיהיה יום שביעי אצלו קודש אז תעשה המלאכה הצריכה לך בששת ימים מאלו, ואדם אשר שבת אצלו חול לא יזכה שתעשה מלאכתו בששת הימים.

וכבר המשיל החפץ חיים את משלו בעניין השבת:

וכתב במשלי הח"ח סה: בעירו של החפץ חיים היה סוחר אחד שהיה מאחר לסגור חנותו בע"ש ובמוצ"ש היה ממחר לפתוח, הוכיחו הח"ח ואמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה לאותו גוי כפרי שלא ידע קרוא וכתוב והיה מביא את סחורתו לשוק מדי שבוע והיה מוכר אותה לסיטונאי וכדי לדעת כמה שקים הוא מוכר לסוחר היה מוריד את כובעו ועל כל שק שמוריד שם הקונה מטבע, ואח"כ סופרים את המטבעות ויודעים את מספר השקים, דברך אחרת יכול הקונה להערים עליו אבל כשהקונה בעצמו שם מטבעות אין חשש שיגנוב אותם, והנה הכפרי מוריד שק והסוחר שם מטבע עד שהכובע נתמלא במטבעות, הכפרי חיכה עד שהסוחר לא ראהו ולקח חופן מטבעות ושם בכיסו, והסוחר אף שהרגיש בו עשה עצמו כלא ראהו ואמר בלבו שיבוסס לו הלא מעצמו הוא גונב, ואחרי שהוריק כל העגלה ספר את המטבעות ושילם לו בהתאם והכפרי הלך שמח בהרגשה שרימה את הסוחר, בחזרתו לכפרו סיפר לחבריו איך רימה את הסוחר וגנב ממנו חופן מטבעות, טיפש צעקו עליו חבריו הלא מעצמך גנבת ועל כל מטבע שגנבת הפסדת שק, אמר הח"ח לסוחר הלא כל ששת הימים מתברכים מהשבת ככתוב בזוהר "כל שיתא יומין מניה מתברכאן" וכל שמאריכים את השבת הברכה שורה ביתר שאת לששת הימים ואילו אם מקצרים את השבת גם הברכה מתקצרת כך שכל רגע שאתה מקצר מברכתך והצלחתך אתה מקצר:

הרמז בתקנת חז"ל לאכול דגים בשבת:

וכתב בספר לקח טוב יש המוצאים במה שאחז"ל לאכול דגים בשבת רמז לענין הנזכר כידוע ישנם דגים הניזונים מבליעת דגים אחרים הקטנים מהם הדג הגדול רודף אחרי הדג הקטן וכשהוא משיג אותו הוא בולע אותו, לפי"ז צריך היה הדג הבלוע להיות מונח במקביל בבטנו של הבולע זנבו של זה בצד זנבו של זה וכן הראש של האחד כנגד ראשו של השני, וראה זה פלא כאשר מבתרים את בטן הדג מוצאים כי הבלוע מונח כאשר ראשו כלפי פנים הפוך לכאורה מאופן בליעתו, מכאן יש ללמוד שאמנם כן הדג הגדול רדף אחרי דגים אחרים כדי לבלעם אלא שבסופו של דבר הוא ניזון לא מאלה שהוא עצמו טרח עליהם אלא מן המזון אשר הקרה הקב"ה לפיו הדגים אשר שטו לעומתו וכאילו במקרה נכנסו לתוך פיו הם היו בסופו של דבר טרף לשיניו.

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

מעשה עם החפץ חיים שהשבת מקור הברכה:

בספר "דרכי מוסר" מביא מעשה ששמע מפי **החפץ חיים זצ"ל** פעם אחת הגיע החפץ חיים לעיר צרניקוב ושמע שיש בעיר יהודי בעל בית חרושת המעסיק פועלים יהודים בשבת, נכנס הח"ח ודיבר עמו שיפסיק את העבודה בשבת, ענה לו אותו אדם אני מרויח בכל יום ארבעת אלפים רובל וכי רוצה אתה שאפסיד כתוצאה מן השביתה בשבת סכום כ"כ גבוה, אמר לו הח"ח שאינו צודק כלל בחשבונו ואם ימשיך לחלל את השבת הוא עלול להפסיד את כל בית החרושת, ונימק דבריו דהנה התורה רוצה להזהיר את האדם על שמירת השבת מדוע מצווה עליו "ששת ימים תעשה מלאכה" ציווי שאינו נוגע לעצם הענין, אלא נתכוונה התורה לומר לאדם אם רצונך שתהיה לך פרנסה במשך ששת ימי המעשה עליך לשבות ביום השביעי, אבל אם לא תשמור על קדושת היום השביעי אז גם בימי השבוע לא יהיה לך מה לעשות, לשמע הדברים ענה לו האיש בלעג מה הרב חושב וכי פסוק בחומש יעמיד את בית החרושת שלי ללא עבודה עשרים וארבע שעות בכל שבוע, זמן קצר אחרי השיחה שהיתה בין הח"ח לבין בעל ביהח"ר נכנסו הבולשביקים לרוסיה ובין שאר פעולותיהם החרימו את כל בתי החרושת שהיו בבעלותו של אותו האיש, הוא עצמו הצליח בדרך נס לברוח בעירום ובחוסר כל ולהנצל ממות, בראותו את אשר עבר עליו נזכר בדברי הח"ח ומיד הריץ לו מכתב והודה ואמר עכשיו אני רואה שדבריו צודקים ואמיתיים אכן יש בכוחו של פסוק בחומש לשתק את בית החרושת.

מעשה שהיה כיצד ניצל רכושו בזכות שמירת השבת:

סיפור נפלא סיפר ת"ח נאמן לראות בחוש ששמירת השבת היא המביאה את מקור הברכה וח"ו להיפך, בימי נעוריו היה אביו מבוני עיר מסויימת בארץ ישראל הוא בנה את עשרים הבתים הראשונים בעיר הזאת, מקום מגורי אביו היה אז העיר יפו ההשקעה הגדולה ביותר בבנין היתה אז המלט לבטון כי הוצרכו לקנותו ולהביאו מחוץ לארץ תמורת הון רב, הלה הזמין כמות גדולה של מלט המלט הגיע ביום ששי אחד שבתחלת הקיץ בחביות מגולות, והנה אחרי הצהריים של אותו יום שישי כשכל המלט היה כבר מונח בשטח של הבניה והפועלים כבר חזרו לעיר מגוריו יפו נתקדרו השמים בעבים ובכל רגע היה עלול לירד גשם זלעפות, הופיעו הפועלים אצלו בבהלה והזהירוהו אודות כמות המלט הגדולה הנמצאת בחביות מגולות במקום הבניה ואם ירד עליהם המטר יתקלקל לגמרי וההפסד בממון יהיה בל יסוער ואין לו ברירה אחרת למען הצלת ממונו אלא שהם יסעו לשם עם עגלות טעונות קרשים לכסות את החביות היטב, אולם כפי הזמן שנותר להם עד שבת בודאי לא ימלטו מחלול שבת חס ושלום, והיות שהוא היה איש ירא אלקים ענה להם נחרצות אני אינני מוכר את השבת תמורת כל הון שבעולם וכן אני מזהיר ששום יהודי לא יחלל את השבת עבורי גם לא בכדי להציל את כל רכושי שעלול לרדת לטמיון, ואמנם בליל שבת ירדו גשמים עזים בארץ כך שהדבר היה ברור שכל הרכוש הגדול נאבד ונפסד, אולם יהודי יקר זה ערך את שלחן השבת שלו בפנים מאירות שר את הזמירות כרגיל למד חומש ורש"י ועסק באמירת תהלים כהרגלו כאלו שום דבר לא קרה ולא יקרה כפי שאכן הורו חז"ל שבשבת על האדם להרגיש כאלו "כל מלאכתך עשויה" רק בצאת השבת לאחר שהבדיל על היין החל לבו נוקפו על ההפסד הגדול באבוד הכמות הגדולה של המלט שעלתה לו בדמים מרובים ויגיעה רבה ועכשיו ירד הכל לטמיון, מיד נטל עגלה לנסוע למקום הבניה אולם כשהגיע לשם הופתע ונדהם ממראה עיניו כל החביות המלט שלו היו מכוסות היטב בקרשים ופחים ואבנים כראוי וכיאות ולא נגרע ממנו דבר, הוא לא האמין למראה עיניו ורצה למשש את הנס בידי הוא תחב ידו לתוך המלט והנה הוא יבש וטוב לשמוש, וחשב בדעתו מי יודע אולי נשלחו מלאכי עליון לשמור על השקעתו הגדולה ולכסות את חביות המלט השיכות לו שלא יוזקו במטר, לאחר מכן נודע הדבר שאנשי חברת סולל בונה אמנם שלחו אנשים לכסות את חביות המלט שלהם אך בחשכת הלילה הגיעו הפועלים לשטח הבניה השייך לו וכיסו את החביות שהיו שייכות לו במקום לכסות את החביות של סולל בונה וכך ניצל רכושו ושומר מצוה לא ידע דבר רע על דרך הכתוב באיוב כז' יז "יכין לרשע וצדיק ילבש".

מוסר השכל:

החכמנו מהדברים להבין ולהשכיל כי השבת היא לב העם היהודי, וליבה של כל משפחה מאושרת, והשבת הוא זמן הרוגע בתוך סערת החיים, ומרבה אהבה ואחווה בין בני משפחתו, כי השבת מלכדת ומאחדת את הלבבות בעונג מעין עוה"ב ואף יותר מכך, ואשרי מי שזוכה להפנים הדברים וכל המרבה בהן הרי זה משובח וכל המענג את השבת זוכה לנחלה בלי מצרים, ורואה שפע ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו, לעומת המחלל אותה נענש ובסופו של דבר תובעת את עלבונו ממנו, וברוך השם בתקופה קשה זו שמגיפת הקורונה משתוללת בעולם אפשר לראות את הטוב שבדבר שהשבת תובעת עלבונו וכל לוחמי התחבורה בשבת נאלצים להשבית את התחבורה ובכלל כל מקומות הבילוי ואתרי הנופש כך שאם נזכה שנאלץ שכלל ישראל ישמור את השבתות האלו נזכה שיקויים בנו מאמר חז"ל אלמלי ישראל היו שומרים שני שבתות כהלכתן מיד היו נגאלין.

החותם בברכת שבת שלום ומבורך

בידידות ואהבה

מרדכי מלכא